

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних
завдань, самостійних та контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІКА МІСТА»

*(для студентів 2 курсу денної і заочної форм навчання
освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 051 – Економіка)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до виконання практичних завдань, самостійних та контрольних робіт із навчальної дисципліни «Економіка міста» (для студентів 2 курсу денної та заочної форм навчання освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. : О. П. Коюда, Є. В. Грицьков. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019 – 32 с.

Укладачі: канд. екон. наук, доц. О. П. Коюда,
канд. екон. наук, доц. Є. В. Грицьков

Рецензент

Ю. О. Тараруєв, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, протокол № 3 від 16.11.2016.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Мета та завдання навчальної дисципліни	5
2 Структура навчальної дисципліни.....	6
3 Організація та зміст практичних занять	13
4 Організація та зміст самостійної роботи	17
5 Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи	21
6 Питання щодо контролю знань з дисципліни.....	22
7 Тести.....	24
Список рекомендованої літератури.....	31

ВСТУП

Сучасна цивілізація – це, перш за все, цивілізація міста. Містам належить провідна роль у розвитку людського суспільства. На всіх етапах розвитку людського суспільства вони виступали, виступають і, швидше за все, будуть виступати і в подальшому лідерами прогресу в науці, культурі, техніці, економіці.

Вивчення закономірностей розвитку і розміщення виробництва у взаємозв'язку з розселенням дозволяють правильно визначити шляхи розвитку малих і середніх міст, обмеження зростання великих. Виділення економіки міста в якості предмета економічних досліджень має важливе значення для кращого використання створеного виробничого, наукового та інфраструктурного потенціалу.

Численні суб'єкти економічного життя, що знаходяться на самих різних поверхах соціально-економічної ієрархії, потребують знань про просторової організації виробничого, соціального і культурного функціонування міста і системи міст. Пізнання особливостей і закономірностей розвитку міст необхідно для пояснення процесу їх зростання і розміщення, підвищення ефективності їх формування.

Тому метою даної методичної розробки є формування у студентів практичних навичок щодо просторової організації виробничого, соціального і культурного функціонування та розвитку міста.

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання навчальної дисципліни «Економіка міста» є формування системи теоретичних та практичних навичок щодо функціонування та розвитку міст, їх взаємозв'язків з іншими територіями та ефективного управління житлово-комунальним господарством.

Завдання навчальної дисципліни «Економіка міста» є формування у студентів належного рівня знань про економічні особливості місторегулювання та систему управління соціально-економічним розвитком на місцевому рівні; пошук шляхів розвитку інфраструктури та житлово-комунального господарства міста.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

1) знати: предмет і завдання дисципліни; зв'язок між теоретичними аспектами просторової і регіональної економіки та економіки міста; основні моделі економічного зростання та розвитку міста; фактори та проблеми соціально-економічного розвитку міст; інструменти місцевого економічного розвитку та методи прогнозування розвитку міст; засоби та методи функціонування систем життєзабезпечення міст;

2) вміти: визначати особливості організації та ефективність функціонування різних напрямків економіки міста; обґрунтувати управлінські рішення щодо соціально-економічного розвитку міста та його інфраструктури; оцінювати результати діяльності підприємств житлово-комунального господарства; здійснювати пошук резервів підвищення ефективності управлінських рішень щодо розвитку інфраструктури міста;

3) мати компетентності: здатність до планування розвитку міських територій з урахуванням їх структури та інших особливостей; здатність до раціонального використання ресурсів в процесі забезпечення сталого розвитку міст; набуття навичок в сфері обґрунтування економічних рішень,

що стосуються розвитку міст; вміння, що стосуються ефективного управління територіальним розвитком міст та раціонального використання наявних міських ресурсів; робити економічно-обґрунтовані висновки.

2 СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення дисципліни направлене на засвоєння уявлень про закономірності виникнення, становлення і сучасного розвитку міст та вивчення закономірностей розміщення різних галузей економіки в містах.

Загальна кількість годин на вивчення дисципліни 150 з них лекції – 34 години, практичні заняття – 34 години, самостійна робота студентів – 82 години.

Таблиця 2.1 – Структура дисципліни «Економіка міста»

Змістові модулі та теми	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
лек		лаб	пр	срс	лек		лаб	пр	срс	
Змістовий модуль 1. Економічне значення місторегулювання та розвиток міст										
Тема 1.	16	4	-	2	10	16	1	-	-	15
Тема 2.	19	4	-	5	10	17	-	-	1	16
Тема 3.	9	2	-	2	5	17	1	-	1	15
Тема 4.	20	4	-	5	11	9	-	-	1	8
Тема 5.	11	2	-	3	6	10	1	-	-	9
Разом за ЗМ1	75	16	-	17	42	69	3	-	3	63
Змістовий модуль 2. Житлово-комунальне господарство в економіці міста										
Тема 6.	19	5	-	4	10	16	1	-	-	15
Тема 7.	18	4	-	4	10	16	-	-	1	15
Тема 8.	18	4	-	4	10	17	1	-	1	15
Тема 9.	20	5	-	5	10	17	1	-	1	15
Разом за ЗМ 2	75	18	-	17	40	66	3	-	3	60
Індивідуальне завдання – контрольна робота										
Індивідуальне завдання (ІЗ) - КР	-	-	-	-	-	15	-	-	-	15
Усього годин	-	-	-	-	-	15	-	-	-	15
Разом	150	34	-	34	82	150	6	-	6	138

Змістовий модуль 1

Економічне значення місторегулювання та розвиток міст

Тема 1 Введення в економіку міста

Виникнення дисципліни «Економіка міста». Економіка міста в традиційній системі економічних і географічних наук. Предмет вивчення дисципліни.

Критерії визначення міста. Офіційний статус міста. Специфіка просторового відокремлення міста. Специфічні (міські) види діяльності. Кількісні ознаки міста. Місто як специфічне середовище життєдіяльності людини. Міське середовище. Екологічний підхід до визначення міста. Місто з точки зору дихотомії «місто-село». Юридичний місто. Фізичний місто. Соціально-економічне місто.

Зовнішні кордони міста: адміністративні, географічні та економічні. Місто як соціально-економічна система.

Теорії виникнення міст. «За залізною волею». Теорія вільного договору. Гільдейська теорія. Теорія соціального захисту та ринку. Теорія природного розвитку сільських поселень. Першопричини виникнення міст. Потреба в захисті. Торгова та фінансова діяльність. Важливість задоволення культурних й духовних потреб. Потреби в оздоровленні, відпочинку і лікування, у виконанні адміністративних функцій, в організації виробництва знарядь праці і предметів споживання. Сучасна концепція генезису міст.

Систематизація міст. Основні підходи до типології міст. Кількість населення. Структурно-морфологічний чинник. Економіко-функціональний фактор. Якість міського середовища. Динамічний фактор. Адміністративно-ієрархічний фактор. Полікритеріальний фактор.

Поняття урбанізації. Основні підходи до визначення урбанізації. Кількісні і якісні показники урбанізації. Еволюція урбанізації. Стадії урбанізації. Урбанізація. Субурбанізація. Дезурбанізація. Реурбанізація.

Просторова еволюція міста. Міська агломерація. Напрями формування. Класифікація міських агломерацій. Мегаполіс.

Тема 2 Моделювання зростання та розвитку міст

Системний аналіз економіки міста. Типологія економічної діяльності міста Фішера-Кларка. Функціональна типологія міст. Первинний, вторинний і третинний сектора. Поява четвертинного сектора.

Правило Ципфа. Показник чисельності населення міста. Економічне значення міста. Закон «ранг-розмір». «Гравітаційна» модель Рейлі. Вплив міста вищого рангу на місто нижчого рангу. Визначення зони впливу міст. Недоліки гравітаційної моделі. Обмеженість застосування моделі. Теорія центральних місць В.Крісталлера. Концепція містоутворюючих та містообслуговуючих функцій. Концепція центральних місць. Економія масштабу і агломерації. Недоліки теорії В.Крісталлера. Теорія економічного ландшафту А.Льоша. Розвиток теорії В.Крісталлера. Модель загальної просторової рівноваги. Формування регулярного упорядкованого економічного ландшафту. Відмінності від теорії В.Крісталлера.

Концепція каркаса міст. Поняття «тканини» та «каркасу». Розвиток концепції. Мережа зірок. Поліфункціональність міст. Міжнародні зв'язки міст. Інтернаціоналізація виробництва. Світове місто. Каркас світових міст. Світова система міст.

Тема 3 Морфологія економічного простору міста

Вивчення морфології міського простору. Встановлення меж міста. Просторові особливості міста. Вплив локальних факторів на призначення ділянок у місті. Фактори розташування, що враховують ближнє, середнє і зовнішнє оточення. Територіальне зонування і просторово-функціональні зв'язки різних ділянок міста. Концепція «реального міста».

Концепція функціонального зонування. Функціональний аспект опису територій. Афінська хартія CIAM. Основні типи функціонування території. Резидентний, інженерно-інфраструктурний і безпосереднє виробництво товарів або послуг. Монофункціональні зони.

Природно-ландшафтне та правове зонування. Групи землекористувачів: приватні власники, мешканці-орендарі та інші платні користувачі простору, та громадські власники ділянок землі. Сучасний етап функціонального зонування.

Тема 4 Структурна організація території міста

Структуроутворююче значення транспорту. Роль транспорту в освіті міст і їх розвитку. Види міського транспорту. Зовнішній транспорт. Залізничний і водний транспорт. Повітряний і автомобільний транспорт. Внутрішній міський транспорт.

Транспортна система міста. Основні типи транспортних систем міста. Їх характеристика та ефективність. Негативний вплив транспортної системи.

Міський пасажирський транспортний комплекс. Основні види міського пасажирського транспорту. Електричний транспорт. Автомобільний транспорт. Особливості перевезень міським транспортом. Економічні, експлуатаційні, організаційні, соціальні.

Транспорт і землекористування в місті. Основні аспекти взаємовпливу міського транспорту і землекористування. Пряме і непряме використання міської території. Якість роботи міського пасажирського транспорту. Поняття «якість транспортного обслуговування пасажирів». Доступність міського транспорту. Результативність. Надійність і зручність користування. Фінансування міського пасажирського транспорту. Традиційні джерела фінансування. Виручка від продажу квитків. Субсидування. Надходження з цільових фондів. Схеми фінансування транспорту в різних країнах світу.

Тема 5 Функціональна організація економічного простору міста

Процеси дезіндустріалізації та інформатизації у великих містах: поняття та тенденції. Розвиток галузей третинного й четвертинного секторів. Номенклатура галузей третинного сектора економіки. Різні способи угруповання послуг.

Четвертинний сектор економіки. Розміщення підприємств четвертинного сектора. Основні групи типології ділових контрактів: орієнтування, оперативне планування, програмування.

Територіальна організація сфери обслуговування. Розміщення підприємств роздрібної торгівлі: схеми розміщення та їх специфіка. Розміщення підприємств сфери послуг: схеми розміщення і принципи (роль фактора ціни землі і принцип мінімальної диференціації)

Змістовий модуль 2

Житлово-комунальне господарство в економіці міста

Тема 6 Інфраструктура сучасного міста

Міська інфраструктура. Соціальна інфраструктура. Транспортна інфраструктура. Інженерна інфраструктура. Фінансова інфраструктура. Інформаційна інфраструктура.

Загальні відомості про міське комунальне господарство. Склад міського господарства. Містоутворюючі об'єкти. Особливості міського господарства. Багатогалузевий і місцевий характер. Особливості процесів виробництва і споживання продукції. Монопольне становище більшості підприємств.

Комунальний сектор міської економіки. Житлово-комунальний комплекс. Сектор благоустрою. Соціальний (бюджетний) сектор.

Принципи організації роботи підприємств комунальної інфраструктури. Основні управлінські моделі організації роботи

комунального комплексу: німецька (або північноєвропейських), французька та англійська.

Інженерна інфраструктура міста. Нормативно-правове регулювання інженерної інфраструктури, організація енерго- і тепlopостачання, організація систем водopостачання та водовідведення.

Тема 7 Міський ринок нерухомості

Нерухомість як економічна категорія: поняття і склад (земельна ділянка, житлове приміщення, нежитлове приміщення, підприємство, будівля, споруда). Фактори, що впливають на попит й пропозицію на ринку нерухомості.

Специфічні ознаки ринку нерухомості: географічні, історичні, стан інфраструктури в мікрорайоні об'єкта нерухомості, невзаємозамінність попиту на об'єкти нерухомості. Оцінка вартості об'єкта нерухомості: витратний, дохідний і порівняльний підходи.

Міський ринок житла. Поняття і специфічні ознаки ринку житла (неоднорідність, довговічність, високі витрати придбання, високі витрати переїзду). Структура ринку житла.

Управління нерухомістю в житловій сфері: цілі і об'єкт управління. Міський житловий фонд та його групи: соціальний, індивідуальний, комерційний й спеціалізований житлові фонди. Причини зміни ринку житла: ціни на житло, витрати, пов'язані з володінням житлом, прибутковість орендного фонду. Збитковий орендний житловий фонд: конверсія, консервація, повна відмова від житла. Якість житла. Вплив ринку житла на соціально-економічний стан міста.

Ріелторська діяльність. Види діяльності ріелтора: в якості агента або повіреного, брокера, дилера, посередника, по організації торгівлі нерухомим майном.

Тема 8 Соціальна інфраструктура міста

Структура і функції соціальної інфраструктури міста. Поняття соціальної інфраструктури. Різні підходи до класифікації соціальної структури. Залежно від рівня соціальної організації. Поділ на функціонально-цільові блоки. Суспільно-політична та інтелектуально-культурна діяльність. Відновлення та збереження фізичного здоров'я. Комунально-побутове обслуговування. Функції соціальної інфраструктури.

Фінансування соціальної інфраструктури. Особливості фінансування. Галузевий і територіальний принципи фінансування. Джерела фінансування: бюджет, позабюджетні фонди, кошти підприємств і населення.

Управління сферою освіти в місті. Дошкільні заклади. Школи та професійні навчальні заклади. Вищі навчальні заклади.

Тема 9 Планування економічного розвитку міста

Міська політика: поняття та цілі. Методи міської політики: методи правового регулювання; адміністративні та організаційно-розпорядчі, методи оподаткування, ринкові методи, фінансові методи. Напрямки міської політики: оцінка соціально-економічного, геополітичного, природно-географічного та інших потенціалів.

Сучасна концепція економічного розвитку міста. Поняття «розвиток» міста: зміна, зростання та поліпшення. Сталий розвиток міста. Стратегічні ресурси розвитку міста: фізичний капітал; «людський капітал»; соціальний капітал; ринки; фінансові ресурси; управління.

Прогнозування, програмування та планування розвитку міста. Документи, пов'язані з розвитком міста: концепція розвитку міста, генеральний план міста, план соціально-економічного розвитку міста. Стратегія розвитку міста та її варіанти. Вибір стратегія розвитку міста.

Інвестиційна та інноваційна політика сучасного міста. Поняття інвестиційної політики міста. Інвестиційний потенціал та інвестиційні ризики міст. Види інвестицій в економіку міста.

Моніторинг та оцінка розвитку міста. Поняття моніторингу та оцінки, їх роль для досягнення цілей розвитку міста. Методи моніторингу та оцінки. Система показників розвитку міст. Інформаційне забезпечення моніторингу та оцінки. Забезпечення взаємодії суб'єктів моніторингу та оцінки. Методи включення населення в процедури моніторингу та оцінки. Передумови переходу до використання електронних технологій при проведенні моніторингу та оцінки.

Співпраця міст. Концепція партнерства: поняття й принципи: принцип доцільності, принцип доброї волі, принцип пріоритетності інтересів місцевих жителів. Об'єднання міст та їх форми: союзи, федерації, асоціації, з'їзди, конгреси. Транснаціональна співпраця.

3 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Перед виконанням практичних занять студенти повинні вивчити теоретичний матеріал за програмою навчального курсу, використовуючи рекомендовану літературу.

Детальний зміст кожного практичного заняття, перелік завдань, питань для самоперевірки до кожної теми наведено нижче.

Практичне заняття № 1

Тема 1 Введення в економіку міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Місто, як соціально-економічна система. (За матеріалами навчальних дисциплін, які вивчались раніше).

2. Чинники та наслідки субурбанізації.
3. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Харків).
4. Найбільші міста світу (Токіо та Джакарта).

Практичне заняття № 2–3

Тема 2 Моделювання зростання та розвитку міст

Питання, які розглядаються на занятті

1. Концепція зони впливу міста.
2. Транспортна ієрархічна модель Коля.
3. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Київ).
4. Каркас світових міст.
5. Вплив глобалізації на розвиток сучасного міста.
6. Найбільші міста світу (Делі, Ріо-де-Жанейро, Сеул, Лондон).

Практичне заняття № 4

Тема 3 Морфологія економічного простору міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Характеристика основних ідей функціонального зонування території.
2. Афінська хартія СІАМ. Характеристика, мета, задачі.
3. Найбільші міста світу (Шанхай, Каїр).

Практичне заняття № 5–6

Тема 4 Структурна організація території міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Значення транспортної системи для економіки міста.
2. Сутність метода Бізлі, щодо раціональної поведінки пасажирів.
3. Моделі організації транспортної системи в інших країнах світу.
4. Основні моделі фінансування пасажирського транспорту, які використовуються в різних країнах.

5. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Львів).
6. Найбільші міста світу (Москва, Ханой, Берлін, Нью-Йорк, Мадрид, Пекін).

Практичне заняття № 7–8

Тема 5 Функціональна організація економічного простору міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Територіальна організація сфери обслуговування.
2. Принципи розміщення підприємств роздрібної торгівлі.
3. Особливості розміщення підприємств четвортинного сектору.
4. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Дніпро).
5. Найбільші міста світу (Сан-Паулу, Стамбул).

Практичне заняття № 9–10

Тема 6 Інфраструктура сучасного міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Особливості міського господарства.
2. Господарська інфраструктура м. Харкова.
3. Основні економічна характеристики діяльності комунального господарства м. Харкова.
4. Найбільші міста світу (Манила, Мехіко, Эр-Ріяд).
5. Економічні основи санітарної очистки території міста.
6. Закордонній досвід поводження з твердими побутовими відходами у містах.
7. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Донецьк).
8. Найбільші міста світу (Мумбаї, Карачі, Париж).

Практичне заняття № 11–12

Тема 7 Міський ринок нерухомості

Питання, які розглядаються на занятті

1. Особливості ринку нерухомості України.
2. Вплив ринку нерухомості на соціально-економічний стан міста.
3. Специфічні ознаки ринку нерухомості та його структура.
4. Оцінка вартості об'єкту нерухомості.
5. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Одеса).
6. Найбільші міста світу (Ліма, Лос-Анджелес, Буенос-Айрес, Дакка).

Практичне заняття № 13–14

Тема 8 Соціальна інфраструктура міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Система фізичної культури і спорту міста.
2. Управління закладами охорони здоров'я в сучасному місті.
3. Культура, як основний інститут залучення високоякісного людського капіталу в економіку міста.
5. Ефект культурної інерції.
6. Поняття інституціонального середовища міста.
4. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Ужгород).
5. Найбільші міста світу (Калькутта, Лагос, Гуанчжоу, Кіншаса).

Практичне заняття № 15–17

Тема 9 Планування економічного розвитку міста

Питання, які розглядаються на занятті

1. Основні етапи розробки стратегічного плану розвитку міста.
2. Основні методи та технології, які використовують при розробці стратегічного плану розвитку міста.
3. Промислова політика сучасного міста.

- 4 . Інвестиційна та інноваційна політика міста.
5. Методи та інформаційне забезпечення моніторингу та оцінки розвитку міста.
6. Історія виникнення та розвитку міст України (м. Чернігів).
7. Найбільші міста світу (Чунцін, Мельбурн, Тегеран, Торонто).

4 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів із спеціальної літературою, орієнтування їх на критичне мислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем функціонування сучасного міста.

Матеріал навчальної дисципліни рекомендується вивчати в тій самій послідовності і в тому ж обсязі, що передбачено програмою дисципліни. Цикл аудиторних навчальних занять повинен обов'язково доповнюватися самостійною роботою студентів.

Нижче в таблиці 4.1 наведено теми навчальної дисципліни, для вивчення яких передбачено самостійну роботу студентів.

Таблиця 4.1 – Самостійна робота студентів

Теми навчальної дисципліни	Кількість годин	
	денна	заочна
Тема 1. Введення в економіку міста	10	15
Тема 2. Моделювання зростання та розвитку міст	10	16
Тема 3. Морфологія економічного простору міста	5	15
Тема 4. Структурна організація території міста	11	8
Тема 5. Функціональна організація економічного простору міста	6	9
Тема 6. Інфраструктура сучасного міста	10	15
Тема 7. Міський ринок нерухомості	10	15
Тема 8. Соціальна інфраструктура міста	10	15
Тема 9. Планування економічного розвитку міста	10	15
Контрольна робота	-	15
Усього годин	82	138

Самостійна робота студентів включає в себе наступні складові

компоненти:

– додаткову опрацювання матеріалу, вивченого на лекціях і практичних заняттях;

– самостійне вивчення частини теоретичного матеріалу, яке, як правило, не викликає ускладнень і не потребує додаткових коментарів лектора;

– підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, есе, котрі демонструють оволодіння студентом самостійно засвоєних знань.

Питання для самостійного вивчення

Тема 1 Введення в економіку міста

1. Історичні аспекти виникнення дисципліни «економіка міста».
2. Місто як складна соціально-економічна система.
3. Поняття «екополіс» («екомісто»).
4. Поняття міського середовища. Якість міського середовища.

Тема 2 Моделювання зростання та розвитку міст

1. Використання моделі Джіббса в економіці міста.
2. Ієрархічна модель Коля.
3. Система міст – як каркас території.

Тема 3 Морфологія економічного простору міста

1. Просторові особливості міста
2. Афінська хартія CIAM.
3. Концепція «реального міста».

Тема 4 Структурна організація території міста

1. Транспортна система Харкова.
2. Метод Бізлі (про раціональну поведінку пасажирів).
3. Якість транспортного обслуговування пасажирів.

Тема 5 Функціональна організація економічного простору міста

1. Територіальна організація сфери обслуговування.
2. Принципи розміщення підприємств роздрібної торгівлі.
3. Особливості розміщення підприємств четвертинного сектору.

Тема 6 Інфраструктура сучасного міста

1. Особливості сучасного міського господарства.
2. Інфраструктура міста Харкова.
3. Економічні основи санітарної очистки території міста.
4. Закордонний досвід поводження з твердими побутовими відходами у містах.

Тема 7 Міський ринок нерухомості

1. Попит та пропозиція житла, фактори які їх формують.
2. Причини змін ринку житла.
3. Якість житла. Модель ринкової фільтрації.
4. Механізм регулювання ринку житла.

Тема 8 Соціальна інфраструктура міста

1. Комунально-побутове обслуговування.
2. Особливості управління дошкільними закладами.
3. Фінансування соціальної інфраструктури міста.

Тема 9 Планування економічного розвитку міста

1. Міська політика: методи та напрямки.
2. Сучасна концепція економічного розвитку міста.
3. Індикатори розвитку міста.
4. Співробітництво міст.

Теми доповідей та рефератів

1. Економіка міста в системі економічних наук.
2. Соціально-економічний розвиток міст світу в різні історичні епохи.
3. Функціональний підхід до побудови типології міста.
4. Проблеми розвитку міст в перехідній економіці.
5. Особливості та перспективи розвитку малих міст.
6. Роль великих міст в умовах глобалізації.
7. Соціально-економічні проблеми мегаполісів.
8. Специфіка і проблеми монофункціональних міст.
9. Основні фактори соціально-економічного розвитку сучасних міст.
10. Міська агломерація. Особливості розвитку і типи міських агломерацій.
11. Культурно-історична спадщина як ресурс економічного розвитку міста.
13. Роль міст в економіці країни.
14. Екологічні проблеми міст.
15. Проблеми застосування класичної гравітаційної моделі.
16. Роль концепції зони впливу в економіці міста.
17. Проблеми інтеграції національних систем міст у світовій каркас.
18. Особливості функціональних каркасів міжнародних міст.
19. Роль сім'ї в економіці міста.
20. Основні напрямки механізму регулювання ринку житла.
21. Житлова політика та основні інструменти житлової політики.

22. Основні житлові проблеми в містах.
23. Можливості та ризики державної політики будівництва житла для громадян з низькими доходами.
24. Види і особливості планування муніципального соціально-економічного розвитку в містах країн з ринковою економікою.
25. Порівняльний аналіз «радянського» і «ринкового» підходів до планування розвитку міст.
26. Моніторинг та оцінка муніципального розвитку міст.
27. Порівняйте поняття: прогнозування, програмування і планування розвитку міста.
28. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку міста.
29. Основні проблеми розвитку інноваційної діяльності міста.
30. Цільові програми соціально-економічного розвитку міст.
31. Охарактеризуйте концепцію «міського підприємництва».

5 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студентам заочної форми навчання необхідно підготувати доповідь-презентацію (контрольну роботу) за темою «Соціально-економічний стан, проблеми та перспективи розвитку міста».

Необхідно обрати місто України (будь-яке, на вибір студента) та надати інформацію та охарактеризувати стан його соціально-економічного розвитку за наступними пунктами:

1. Описати функції, які виконує місто. (Ваше місто поліфункціональний або монофункціональний?)
2. Обґрунтувати належність міста до того чи іншого типу.

3. Розглянути великі містоутворюючі підприємства, що функціонують в місті, і питання відносин до нього.
4. Надати бюджет міста: структуру доходів і витрат.
5. Охарактеризувати інфраструктуру міста: транспортну систему, інженерну, систему розміщення підприємств четвертинного сектора, роздрібно́ї торгівлі, сфери послуг і та ін.
6. Виділити особливості формування ринку нерухомості (житла і землі) в місті.
7. Виявити які надаються місцеві громадські блага і муніципальні послуги в місті.
8. Оцінити місто з точки зору привабливості для інвестора (охарактеризувати інвестиційну політику міста).
9. Визначити місце міста в системі функціональних взаємозв'язків, що склалися в тому чи іншому регіоні (підказка: саме містоутворюючі функції визначають це місце), а так само охарактеризувати міжнародні зв'язки міста.
10. Виділити соціально-економічні проблеми розвитку міста і запропонувати шляхи їх вирішення.
11. Розглянути перспективи економічного розвитку міста.

6 ПИТАННЯ ЩОДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Економіка міста в системі економічних наук. Основні визначення економіки міста.
2. Основні функції міста.
3. Класифікація і типологія міст.
4. Соціально-економічні проблеми міста.
5. Основні фактори виникнення і соціально-економічного розвитку міст.
6. Міська інфраструктура.

7. Місцеві громадські блага і муніципальні послуги.
8. Методи економічного аналізу міста.
9. Типологія Фішера-Кларка економічної діяльності міста.
10. Правило Ціпфа «ранг-розмір».
11. «Гравітаційна» модель Рейлі оцінки інтенсивності взаємозв'язку міст.
12. Теорії центральних місць В. Крісталлера.
13. Теорія економічного ландшафту А. Леша.
14. Концепція каркаса міст.
15. Поняття місцевого самоврядування. Взаємозв'язок центральних органів влади і органів місцевого самоврядування.
16. Фінансово-економічні основи місцевого самоврядування.
17. Фінансово-економічні основи місцевого самоврядування: місцевий бюджет і бюджетний процес.
18. Морфологія транспортної системи міста.
19. Міська інженерна інфраструктура.
20. Дезіндустріалізація і інформатизація в великих містах.
21. Функціональна організація економічного простору міста: розміщення підприємств четвертинного сектора.
22. Функціональна організація економічного простору міста: розміщення підприємств роздрібною торгівлі.
23. Функціональна організація економічного простору міста: розміщення підприємств сфери послуг.
24. Вплив ринку житла на соціально-економічний стан міста.
25. Специфічні ознаки ринку житла і його структура.
26. Попит і пропозиції житла, фактори їх визначають.
27. Причини зміни ринку житла.
28. Якість житла. Модель ринкової фільтрації.
29. Механізм регулювання ринку житла.

30. Роль сім'ї в економіці міста.
31. Нерухомість як економічна категорія.
32. Містобудування та правовідносини в сфері нерухомості.
33. Специфічні ознаки ринку нерухомості.
34. Оцінка вартості об'єкта нерухомості.
35. Управління нерухомістю в житловій сфері.
36. Форми передачі об'єктів нерухомості міської житлового фонду.
37. Кондомініум як форма спільної часткової власності.
38. Ринок землі і муніципальних земельних облігацій.
39. Міська політика: поняття, цілі, методи і напрямки.
40. Сучасна концепція економічного розвитку міста. Планування економічного розвитку міста.
41. Моніторинг та оцінка муніципального розвитку. Індикатори розвитку міст.
42. Співпраця міст.

7 ТЕСТИ

1. Великий населений пункт, який є особливою одиницею в системі адміністративно – територіального поділу – це:
 - а) юридичне місто;
 - б) фізичне місто;
 - в) економічне місто;
 - г) соціально-економічне місто.
2. Довготривале скупчення людей, що займає значний простір і розташоване в центрі великих комунікацій – це:
 - а) юридичне місто;
 - б) фізичне місто;
 - в) економічне місто;
 - г) соціально-економічне місто.

3. Місто, що є органічною частиною навколишнього природного середовища – це:

- а) юридичне місто;
- б) екополіс («екомісто»);
- в) економічне місто;
- г) соціально-економічне місто.

4. Виділяють такі основні зовнішні кордони міста:

- а) адміністративний;
- б) географічний;
- в) економічний;
- г) всі відповіді вірні.

5. Відповідно до кількісної теорії, містом називається:

- а) значне і тривале скупчення людей на порівняно незначній території;
- б) поселення з певною територією, якому державною владою присвоєні особливі адміністративні права;

в) місце, пристосоване для спільного проживання соціальної групи складного характеру, внутрішньо диференційоване і яке має певну правову форму;

- г) немає вірної відповіді.

6. Політично-адміністративна теорія міста визнає:

- а) значне і тривале скупчення людей на порівняно незначній території;
- б) поселення з певною територією, якому державною владою присвоєні особливі адміністративні права;

в) місце, пристосоване для спільного проживання соціальної групи складного характеру, внутрішньо диференційоване і яке має певну правову форму;

- г) немає вірної відповіді.

7. Які ви знаєте теорії виникнення міст:

- а) теорія соціального захисту;

- б) теорія природного розвитку сільських поселень;
- в) гільдейських теорія;
- г) всі відповіді вірні.

8. До соціологічних ознак міста можна віднести:

- а) зростання площі міста;
- б) значна концентрація людей на певній території;
- в) зростання щільності населення;
- г) всі відповіді вірні.

9. До економічних ознак міста можна віднести:

- а) відірваність від сільського господарства;
- б) інтенсивне поділ праці;
- в) безперервне зростання міської ренти;
- г) всі відповіді вірні.

10. Муніципальна одиниця, в якій зосереджена основна громадська і економічна діяльність всього муніципального утворення – це:

- а) адміністративно не оформлені райони периферійної забудови;
- б) центральне місто;
- в) передмістя;
- г) всі відповіді вірні.

11. Абсолютна і відносна централізація, коли зростання ядра міста домінує – це:

- а) дезурбанізація;
- б) субурбанізація;
- в) урбанізація;
- г) реурбанізація.

12. Компактна та відносно розвинена сукупність взаємодоповнюючих один одного міських і сільських поселень, що групуються навколо одного або декількох міст-ядер і об'єднаних різноманітними й інтенсивними зв'язками – це:

- а) місто;
- б) мегаполіс;
- в) міська агломерація;
- г) немає вірної відповіді.

13. Діяльність, пов'язана з отриманням первинних ресурсів (сільське і лісове господарство, рибальство, гірничодобувна промисловість) – це:

- а) первинний сектор;
- б) вторинний сектор;
- в) третинний сектор;
- г) четвертинний сектор.

14. Яка теорія (концепція) розглядає міста як полюси економічної активності, а економічний простір – як структурно організоване і неоднорідне:

- а) теорія центральних місць;
- б) правило Ціпфа;
- в) концепція каркаса міст;
- г) теорія економічного ландшафту.

15. Об'єднання структур, організацій і підприємств, діяльність яких носить певний орієнтир – це:

- а) інфраструктура;
- б) виробниче об'єднання;
- в) холдинг;
- г) корпорація.

16. Об'єднання галузей і підприємств, що забезпечують виконання та обслуговування перевезення, а також переміщення людей і товарів – це
інфраструктура

- а) інженерна;
- б) транспортна;
- в) фінансова;
- г) соціальна.

17. Інфраструктура, яка націлена на створення умов для життєдіяльності людини і задоволення його потреб – це:

- а) інженерна інфраструктура;
- б) соціально-культурна інфраструктура;
- в) фінансова інфраструктура;
- г) соціально-побутова інфраструктура.

18. До складу міського господарства входять наступні галузі та комплекси:

- а) житлово-комунальний комплекс;
- б) містобудівне регулювання та землеустрій;
- в) міський пасажирський транспорт і організація транспортних потоків;
- г) всі відповіді вірні.

19. Міське господарство має ряд особливостей, а саме:

- а) особливості процесів виробництва і споживання продукції більшістю підприємств;
- б) сукупність взаємопов'язаних галузей і підприємств;
- в) діяльність підприємств спрямована на задоволення потреб, як правило, місцевого населення;
- г) всі відповіді вірні.

20. У французькій моделі організації роботи комунального комплексу інженерні системи міста належать:

- а) керуючому підприємству;
- б) муніципалітету;
- в) приватним власникам;

г) немає вірної відповіді.

21. У німецькій моделі організації роботи комунального комплексу інженерні системи міста належать:

а) керуючому підприємству;

б) муніципалітету;

в) приватним власникам;

г) немає вірної відповіді.

22. Ділянка території із своїми природними ресурсам, а також будівлями і спорудами – це:

а) земельна ділянка;

б) нерухомість;

в) район міста;

г) мікрорайон.

23. Учасники ринку нерухомості: проектно-будівельні організації, девелопери, інвестори, керуючі проектами, відносяться до:

а) сектору обороту нерухомості;

б) сектору управління нерухомістю;

в) сектору ринкових досліджень;

г) немає правильної відповіді.

24. Ринок нерухомості, сформований шляхом створення об'єктів нерухомості в результаті будівельної (девелоперської) діяльності – це:

а) вторинний ринок;

б) первинний ринок;

в) третинний ринок;

г) немає правильної відповіді.

25. Міський ринок нерухомості включає:

а) нежитлові приміщення;

б) підприємства;

в) будівлі та споруди;

г) всі відповіді вірні.

26. Ринок нерухомості характеризують такі ознаки:

- а) місцезнаходження об'єкта нерухомості на території міста;
- б) наявність доріг, під'їзних шляхів, транспортних магістралей, підприємств торгівлі і т. д.;
- в) періоди побудови об'єктів нерухомості;
- г) всі відповіді вірні.

27. Структура ринку житла включає:

- а) житлові приміщення;
- б) земельні ділянки;
- в) підприємства;
- г) всі відповіді вірні.

28. Сукупність галузей і видів діяльності, що сприяють комплексному відтворенню людини в процесі реалізації його особистих і суспільних потреб за допомогою надання різного роду послуг – це:

- а) система охорони здоров'я;
- б) соціальна інфраструктура;
- в) система культури і мистецтва;
- г) всі відповіді вірні.

29. До найбільш значущих цільових функцій соціальної інфраструктури можна віднести:

- а) раціональне використання вільного часу людей;
- б) відтворення робочої сили;
- в) ефективне використання трудових ресурсів;
- г) всі відповіді вірні.

30. До принципів розміщення підприємств сфери послуг відносять:

- а) концентрацію підприємств сфери послуг за принципом взаємного доповнення;
- б) розміщення торгових підприємств всередині житлових масивів, поблизу центрів інтенсивного потоку населення міст;
- в) концентрація підприємств сфери послуг навколо ділового центру;
- г) всі відповіді вірні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Буряк П. И. Основы экономики крупного города / П. И. Буряк. – М. : Экономика, 2009. – 647 с.
2. Бузырев В. В. Экономика жилищной сферы / В. В. Бузырев. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 256 с.
3. Джекобс Дж. Города и богатство наций. Принципы экономической жизни / Дж. Джекобс. – Новосибирск, Сибирская гильдия управляющих, 2009.
4. Джекобс Дж. Экономика городов / Дж. Джекобс. – Новосибирск, НП «Сибирская Гильдия девелоперов и управляющих недвижимостью», 2008
5. Джекобс Дж. Жизнь и смерть больших американских городов / Дж. Джекобс – М. : Новое издательство, 2011. – 460 с.
6. Форрестер Дж. Динамика развития города / Дж. Форрестер. – М. : Прогресс, 1974 г. – 286 с.
7. Жуков Д. М. Экономика и организация жилищно-коммунального хозяйства города : учеб. пособие / Д. М. Жуков. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003. – 96 с.
8. Занадворнов В. С. Экономика города. Вводный курс : учеб. пособие / В. С. Занадворнов, А. С. Занадворнова.– М. : ИКЦ «Академкнига», 2003. – 272 с.
9. Коробко В. И. Экономика городского хозяйства : учебное пособие для вузов / В.И. Коробко. – М. : Академия, 2008. – 158 с.
10. Морозова Т. Г. Городское хозяйство : учеб. пособие / Т. Г. Морозова, Н. В. Иванова. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 368 с.
11. О’Салливан А. Экономика города / А. О’Салливан. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 705 с.
12. Блэр А Рубл. Стратегия большого города / Блэр А Рубл. – М., Московская школа политических исследований, 2004.

13. Симионова Ю. Ф. Экономика города : учеб. пособие / Ю. Ф. Симионова. – М. – Ростов н/Д. : ИЦ «МарТ», 2006. – 160 с.

14. Уфимцева Е. В. Организация производства на предприятиях городского хозяйства : учеб. пособие / Е. В. Уфимцева. – Томск : Изд-во Том. гос. архит.-строит. ун-та, 2012. – 119 с.

15. Чекалин, В. С. Экономика городского хозяйства : учеб. пособие / В. С. Чекалин. – СПб. : ГИЭУ, 2010. – 242 с.

16. Черняк В. З. Экономика города / В. З. Черняк, А. В. Черняк, И. В. Довдиенко. – М. : КНОРУС, 2010. – 368 с.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання практичних
завдань, самостійних та контрольних робіт
із навчальної дисципліни

«ЕКОНОМІКА МІСТА»

*(для студентів 2 курсу денної і заочної форм навчання
освітнього рівня «бакалавр» спеціальності 051 – Економіка)*

Укладачі : **КОЮДА** Олександр Павлович,
ГРИЦЬКОВ Євген Володимирович

Відповідальний за випуск *Н. О. Волгіна*

За авторською редакцією

Комп'ютерний набір *О. П. Коюда*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2017, поз. 519 М

Підп. до друку 01.02.2019. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 1,0

Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.